

به نام خدا

کلیات و تعاریف

مبحث اول مقررات ملی ساختمان به عنوان مقدمه و پایه‌ای برای سایر مباحث ساختمان، شامل کلیات، تعاریف، اصول و ضوابط کلی است که در تمام رشته‌ها و بخش‌های مختلف ساخت و ساز باید رعایت شود. این مبحث چارچوب فنی، حقوقی و اجرایی مقررات ملی ساختمان را تعیین می‌کند و هدف آن ایجاد استانداردهای یکپارچه، تضمین ایمنی، پایداری، بهداشت و رفاه ساکنین است.

۱. هدف و دامنه کاربرد

هدف اصلی مبحث اول، تعیین اصول کلی و تعاریف واحد در مقررات ملی ساختمان است تا کلیه دست‌اندرکاران ساخت و ساز اعم از مهندسان، مجریان، ناظرین و سازمان‌های ذیربط، بر اساس مفاهیم و ضوابط یکسان عمل کنند. این مبحث برای همه انواع ساختمان‌ها و رشته‌های مهندسی اعم از عمران، معماری، تأسیسات مکانیکی و برقی، و شهرسازی قابل استفاده است.

۲. تعاریف کلیدی

در این مبحث تعاریف دقیقی از واژه‌ها و اصطلاحات فنی به منظور جلوگیری از ابهام و اختلاف نظر ارائه شده است. برخی از مهم‌ترین تعاریف عبارتند از:

- ساختمان: مجموعه‌ای از اجزا که با هم ترکیب شده و برای استفاده انسانی ساخته شده است.
- اسکلت ساختمان: مجموعه عناصر باربر اصلی مانند ستون، تیر و دیوار باربر.
- دیوار باربر: دیواری که بخشی از بارهای ساختمان را به زمین منتقل می‌کند.
- دیوار غیر باربر: دیواری که فقط برای تقسیم فضا و جداسازی استفاده می‌شود.
- فونداسیون: بخشی از ساختمان که بارهای وارده را به زمین منتقل می‌کند.
- بهره‌بردار: فرد یا سازمانی که مالک یا دارای حق استفاده از بنا است.
- واحد مسکونی: فضایی که برای سکونت طراحی و ساخته شده است.
- بار مرده: وزن دائمی سازه و اجزای ثابت ساختمان.
- بار زنده: بارهای متغیر مانند افراد، اثاثیه و وسایل.
- بارهای جانبی: نیروهایی مانند باد، زلزله و فشار خاک که بر ساختمان وارد می‌شوند.

۳. اصول کلی طراحی و ساخت

مبحث اول تأکید دارد که ساختمان‌ها باید به گونه‌ای طراحی و اجرا شوند که ضمن رعایت ایمنی، پایداری و استحکام، شرایط بهداشتی، ایمنی در برابر حریق، آسایش حرارتی و صوتی، دسترسی آسان و حفاظت محیط زیست را فراهم کنند.

- ایمنی: ساختمان باید در برابر بارهای وارده مقاوم باشد و خطر ریزش یا خرابی نداشته باشد.
- پایداری: ساختمان باید در طول عمر مفید خود بدون تغییر شکل‌های مخرب یا فرسایش قابل توجه باقی بماند.
- بهداشت و رفاه: تهویه، نورگیری، دفع فاضلاب و تأمین آب سالم باید تأمین شود.
- حفاظت در برابر آتش: استفاده از مصالح مقاوم به آتش، ایجاد مسیرهای خروج اضطراری و سیستم‌های اعلام و اطفای حریق الزامی است.
- دسترسی: ساختمان باید برای همه افراد از جمله معلولین دسترسی پذیر باشد.

۴. دسته‌بندی ساختمان‌ها

ساختمان‌ها بر اساس کاربری، ارتفاع، تعداد طبقات، نوع سازه و میزان بارگذاری به گروه‌های مختلف تقسیم می‌شوند تا ضوابط مناسب برای هر گروه تعریف شود. این دسته‌بندی‌ها کمک می‌کند تا ضوابط اختصاصی مانند حداقل مقاومت مصالح، ابعاد اجزاء، سیستم‌های ایمنی و غیره به طور دقیق‌تر و هدفمندتر اعمال گردد.

۵. مسئولیت‌ها و صلاحیت‌ها

مبحث اول مقررات ملی ساختمان، مسئولیت‌ها و صلاحیت‌های دست‌اندرکاران ساختمان شامل مهندسین طراح، ناظر، مجری و بهره‌بردار را مشخص می‌کند. هر یک باید بر اساس قوانین و استانداردهای مصوب فعالیت کنند و مدارک مربوط را دریافت و ارائه نمایند.

- مهندس طراح: مسئول تهیه نقشه‌ها، محاسبات و مشخصات فنی.
- مهندس ناظر: مسئول کنترل اجرای صحیح طرح و رعایت مقررات.
- مجری: مسئول اجرای عملیات ساختمانی مطابق نقشه‌ها و استانداردها.
- بهره‌بردار: موظف به نگهداری و بهره‌برداری صحیح از ساختمان است.

۶. ضوابط و استانداردهای عمومی

مبحث اول به استانداردهای کلی مانند استفاده از مصالح استاندارد، رعایت ابعاد و حداقل‌های فنی، نحوه بارگذاری و تحلیل سازه‌ها، و اصول حفظ کیفیت در مراحل مختلف ساخت می‌پردازد. همچنین بر الزام به رعایت مقررات ملی و آیین‌نامه‌های مرتبط تأکید دارد.

۷. مستندسازی و گزارش‌دهی

تمام مراحل طراحی، اجرا و نظارت باید مستند و گزارش شوند. این امر باعث افزایش شفافیت، امکان بررسی و بازبینی و تضمین کیفیت کار می‌شود. مدارک باید شامل نقشه‌ها، محاسبات، گزارش‌های بازدید و تأییدیه‌های فنی باشد.

۸. ضوابط ایمنی و حفاظت محیط زیست

مبحث اول بر اهمیت رعایت ایمنی کارگران و ساکنین و حفاظت محیط زیست در طول مراحل ساخت تأکید دارد. استفاده از تجهیزات ایمنی، مدیریت پسماندها، جلوگیری از آلودگی صوتی و زیست محیطی، و رعایت قوانین مربوط از جمله الزامات است.

۹. مقررات مربوط به تغییر کاربری، تعمیر و بازسازی

هر گونه تغییر کاربری یا تعمیرات اساسی ساختمان باید با مجوز و رعایت ضوابط مقررات ملی ساختمان انجام شود. هدف حفظ ایمنی و جلوگیری از افزایش خطرات احتمالی است.

۱۰. ارتباط با سایر مباحث

مبحث اول به عنوان پایه، ارتباط و هماهنگی کامل با سایر مباحث مقررات ملی ساختمان مانند مبحث دوم (طرح و اجرای ساختمان‌های بتن آرمه)، مبحث سوم (حفاظت ساختمان در برابر آتش)، مبحث چهارم (الزامات عمومی ساختمان) و غیره دارد. رعایت مبحث اول برای اجرای درست سایر مباحث ضروری است.